

Digitalizācija un COVID-19. Kādas izmaiņas varam novērot pēdējā gada laikā interneta tirdzniecībā bioekonomikas sektoros Eiropas Savienībā, Baltijas valstīs un Latvijā

Neapšaubāmi pēdējā nu jau vairāk kā gada laikā ieviestie COVID-19 ierobežojumi ir ietekmējuši daudzus mūsu dzīves aspektus. Kā tie ir ietekmējuši Eiropas, Baltijas un Latvijas iedzīvotāju iepirkšanās paradumus? Un kāda tam ir ietekme uz bioekonomikas sektoru Eiropā un t.sk. Latvijā?

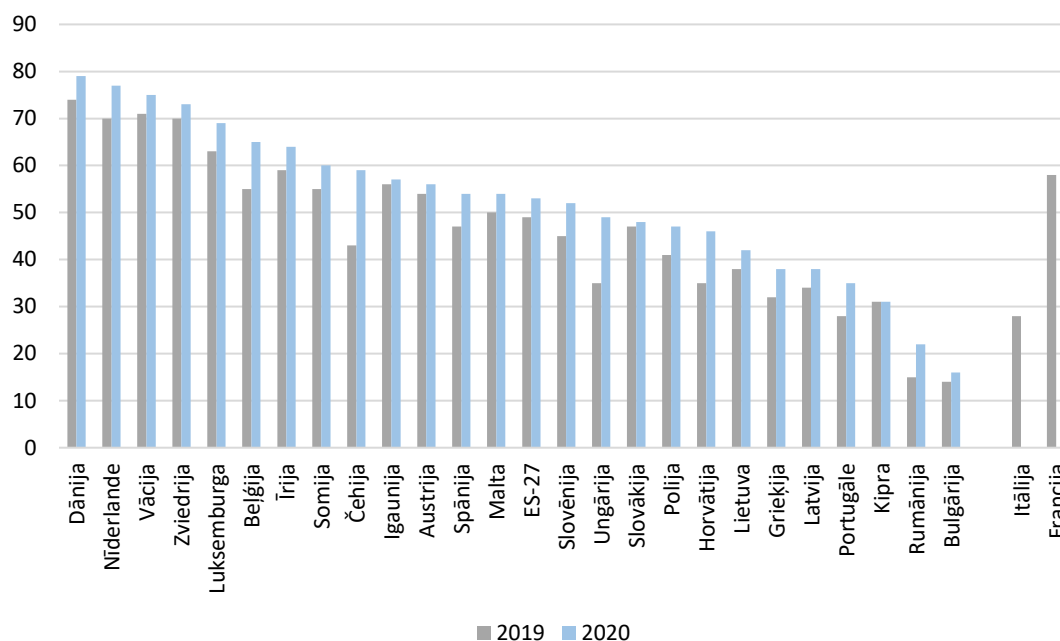
Atbilstoši Digitālās Ekonomikas un sabiedrības indeksa (DESI) 2020.gada ziņojumam, kas balstīts uz 2019.gada datiem, tātad, pirms pandēmijas ierobežojumu ieviešanas. **2019.gadā tikai 10% no internet lietotājiem Latvijā pārdeva preces internetā, kas ir daudz zemāks rādītājs kā Eiropas Savienības (ES) vidējais – 23%.**

Kādas izmaiņas ir nesis 2020.gads, kas lielākajai daļai uzņēmumu pasaulē ir licis pārskatīt savus biznesa modeļus un intensificēt digitalizācijas rīku izmantošanu sava uzņēmuma ikdienā?

Analizējot EUROSTAT datus, var secināt, ka kopumā 2020.gadā ES vidēji ir tikai nedaudz palielinājies uzņēmumu skaits, kas pārdod preces internetā – no 20% 2019.gadā uz 21% 2020.gadā, interesanti, ka valstīs, ar attīstītu interneta tirdzniecību novērojams pat uzņēmumu skaita samazinājums, piemēram Somijā un Beļģijā, savukārt valstīs, kuras iepriekš ir bijušas digitalizācijas rādītāju saraksta apakšdaļā, piemēram, Rumānija un Slovākija, uzņēmumu skaits, kas tirgo preces internetā ir ievērojami palielinājies.

Lai gan kopumā uzņēmumu skaits, kas nodarbojas ar e-komerciju ir palielinājies nedaudz, cilvēku skaits, kas iegādājās preces internetā ir palielinājies ievērojami, salīdzinot 2019.gada datus ar 2020.gada datiem. Lielākais pieaugums novērojams Čehijā – par 16%, Ungārijā – par 14% un Horvātijā – par 11%. Visas šīs valstis bija zem ES-27 vidējā rādītāja 2019.gadā. Tomēr Baltijas valstīs interneta tirdzniecības popularitātes pieaugums ir salīdzinoši mērens – par 4% Lietuvā un Latvijā un tikai par 1% Igaunijā. Jāpiebilst, ka Igaunijā jau 2019.gadā preču iegādes aktivitāte internetā bija daudz aukstāka kā ES vidējais rādītājs un tā bija 56%, attiecīgi palielinoties uz 57% 2020.gadā.

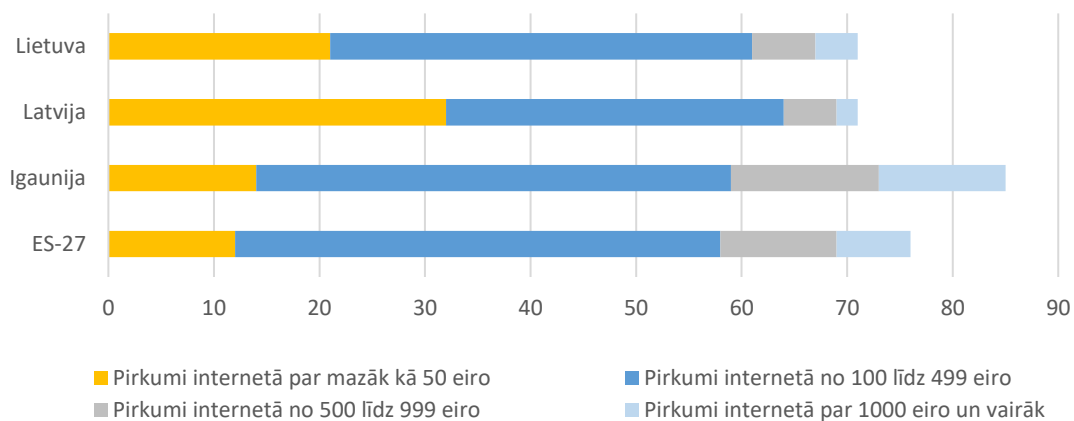
2020.gadā aktīvākie pircēji internetā bija Dānijā (79%), Nīderlandē (77%), Vācijā (75%) un Zviedrijā (73%), savukārt viszemākā patērētāju aktivitāte pirkumiem internetā joprojām novērojama Rumānijā (22%) un Bulgārijā (16%).

Datu avots: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_EC_IB20\\$DEFAULTVIEW/default/table](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_EC_IB20$DEFAULTVIEW/default/table)

Pirkumi internetā, % no pircējiem, kas iegādājušies preces internetā pēdējo 3 mēnešu laikā, ES-27 valstis, 2019.-2020. gadā.

Apskatot, cik daudz naudas patērētāji ir iztērējuši interneta pirkumiem Baltijas valstīs un vidēji ES 2020.gadā, redzams, ka vidēji, gandrīz puse (46%) Eiropiešu trīs mēnešu periodā interneta pirkumiem iztērē 100-499 eiro. 12% iztērē mazāk kā 50 eiro un līdz ar to ir mazāk aktīvi interneta vidē, bet 11% iztērē no 500-999 eiro. 7% iztērē vairāk kā 1000 eiro. Ja aplūkojam Baltijas valstu statistiku, redzams, ka Igaunijā patēriņa tendences ir līdzīgas kā ES vidējie rādītāji, lielākā atšķirība ir cilvēku skaits, kas iztērē vairāk kā 1000 eiro – tas ir par 5% augstāks kā vidēji ES. Latvijā vienādi sadalās pircēju grupas, kas iztērē mazāk kā 50 eiro un tie pircēji, kas iztērē no 100-499 eiro trīs mēnešu periodā. Tikai 5% iztērē vairāk kā 500 eiro un 2% – vairāk kā 100 eiro. Līdzīgi rādītāji ir arī Lietuvā, zīmīgākā atšķirība ir lielāka pircēju grupa, kas iztērē no 100-499 eiro (40%), norādot uz augstāku iepirkšanās aktivitāti internetā. Kopumā var secināt, ka Latvijas pircēji ir viskonservatīvākie interneta vidē salīdzinot ar abām pārējām Baltijas valstīm; tie iztērē mazāku naudas daļu interneta pirkumiem kā vidēji ES un Igaunijā, liela daļa pircēju izdara nelielus pirkumus. 2020.gada laikā Latvijā varēja vērot strauju e-komercijas piedāvājuma paplašinājumu, t.sk. tādām preču grupām kā pārtika un pasūtījumi no ēdināšanas iestādēm, un iegādes nosacījumu uzlabošanu (piegādes iespējas Latvijas reģionos, ērta preču atgriešanas, ātra un lēta piegāde), kas visticamāk turpmākajos gados veicinās tieši pircēju grupas, kas internetā iztērē no 100-499 eiro palielināšanos.

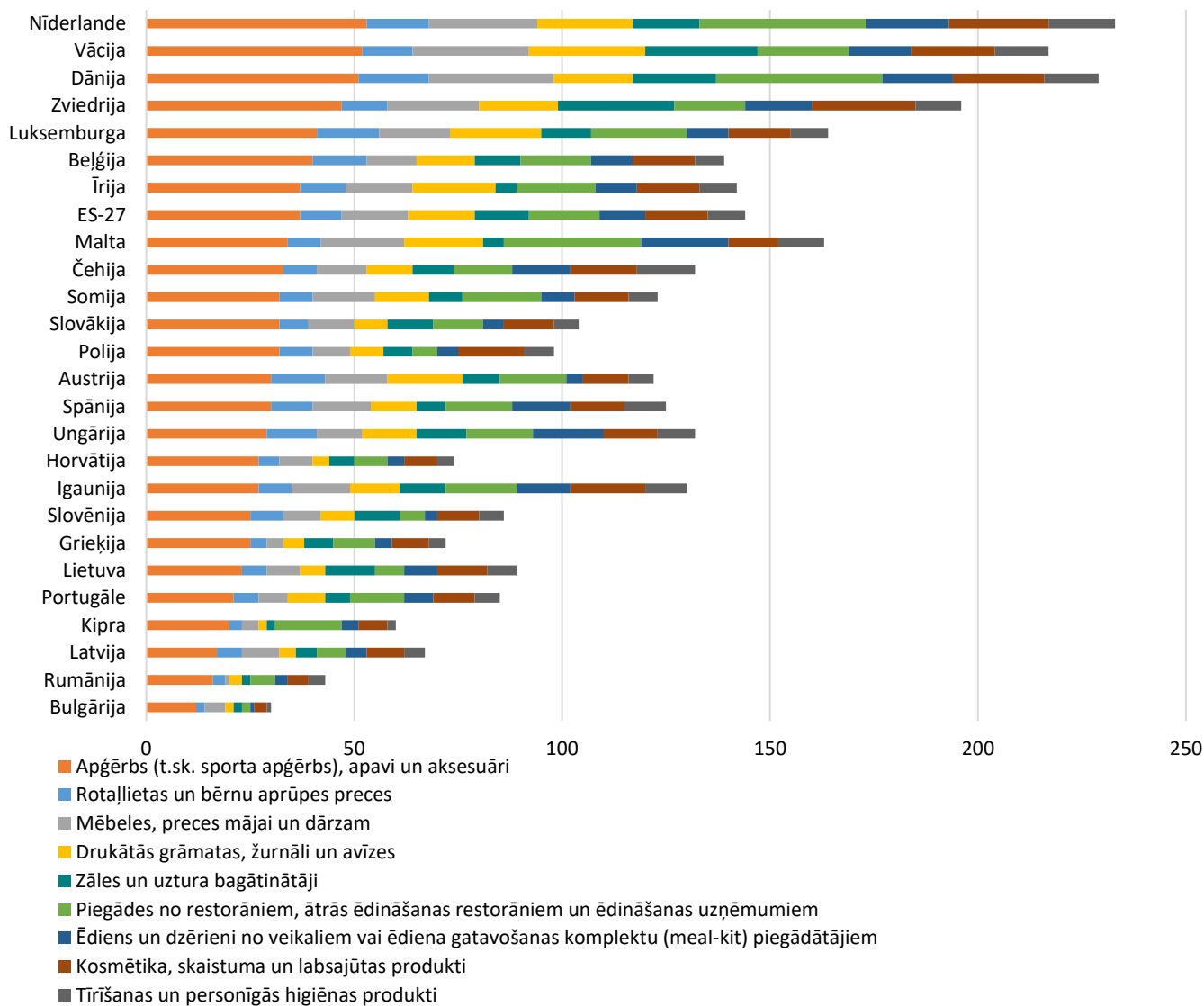

Datu avots: Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_EC_IBM_custom_663438/default/table

Iztērētā nauda pirkumiem internetā, % no pircējiem, kas iegādājušies preces internetā pēdējo 3 mēnešu laikā, ES-27, Igaunija, Latvija un Lietuva, 2020.gadā

Ja aplūkojam tieši bioekonomikas jomu – uzņēmums, kas savā darbībā izmanto bioresursus, tādus sektoros kā lauksaimniecība, mežsaimniecība, pārtikas, apģērbu un mēbeļu ražošana, farmācija u.c., pirkumu apjoms internetā palielinās arī šajos sektoros, piemēram, pieprasījums pēc vietējas izcelsmes pārtikas iegādes internetā paver jaunas iespējas zemniekiem, pārtikas ražotājiem un mazumtirgotājiem, īpaši COVID-19 ierobežojumu laikā. Analizējot datus par interneta pirkumiem bioekonomikas sektoros, var novērot, ka dominējošā grupa visās ES dalībvalstīs ir apģērbs (t.sk. sporta apģērbs), apavi un aksesuāri. Nīderlandē, Vācijā un Dānijā vairāk kā 50% pircēju pagājušā gada laikā ir iegādājušies apģērbu internetā. Aptuveni līdzīgs pircēju skaits ir grupās kas apkopo ēdiena piegādi no restorāniem u.c. ēdināšanas uzņēmumiem, mēbeles un preces mājai un dārzam, drukātās grāmatas, žurnālus un avīzes, kā arī kosmētiku un tas ir no 15-17% pircēju katrā no preču grupām.

Interesanta piedāvājuma grupa ir “Ēdiens un dzērieni no veikaliem vai ēdiena gatavošanas komplektu (meal-kit) piegādātājiem” – vidēji 11% pircēju ES ir iegādājušies pārtiku internetā 2020.gadā, bet apvienojot šo grupu ar “Piegādes no restorāniem, ātrās ēdināšanas restorāniem un ēdināšanas uzņēmumiem”, kas ir 17%, var teikt, ka viena trešdaļa Eiropiešu ir iegādājušies pārtiku internetā 2020.gadā. Piemēram Nīderlandē abas šīs grupas apvienojot veidojas 60% un Dānijā 57% pircēju, līdz ar to tas viennozīmīgi ir liels daudzums pārtikas un ēdienu, kas tiek iegādāti internetā un tas ir nozīmīgi bioekonomikas sektoram kopumā. Tas arī norāda uz pircēju vēlmi un gatavību iegādāties pārtiku internetā, kas, visticamāk, atspoguļosies plašākās biznesa modeļa izmaiņās pārtikas un ēdienu tirgotājiem visās ES dalībvalstīs, t.sk. tajās, kurās šobrīd vēl nav pietiekams piedāvājums pārtikas iegādei tiešsaistē.

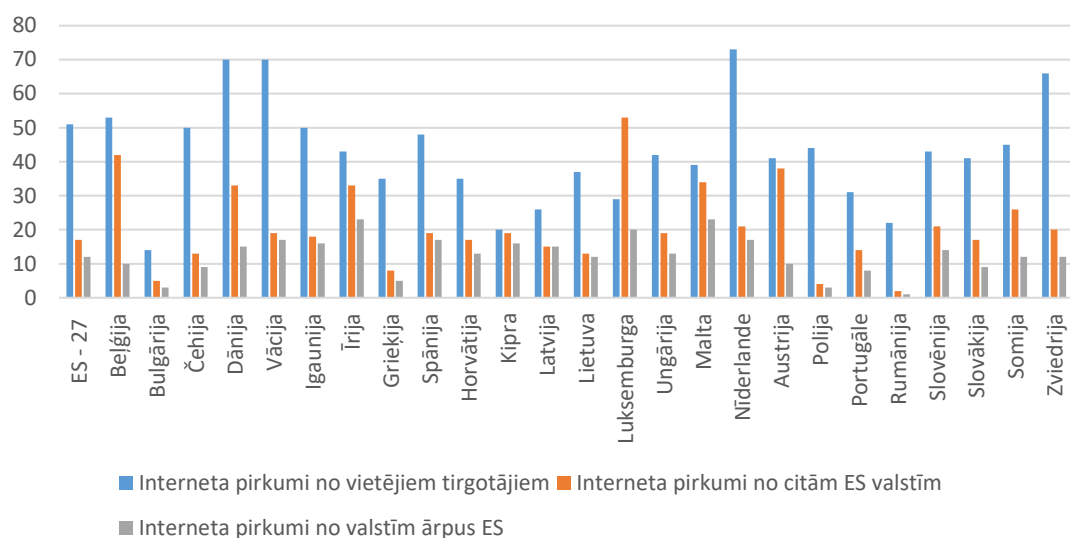
Datu avots: Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_EC_IBGS__custom_745233/default/table

Interneta pirkumi – preces vai pakalpojumi, kas saistīti ar bioekonomiku, % no pircējiem, kas iegādājušies preces internetā pēdējo 3 mēnešu laikā, ES-27 valstis, 2020.

Interesanta tendence vērojama arī, aplūkojot datus par interneta pārdevēju izcelsmes vietu – redzams, ka interneta pirkumos viennozīmīgi priekšroka tiek dota vietējiem tirgotājiem – puse no visiem pirkumiem, kas izdarīti ES ir no vietējiem tirgotājiem, 17% no citu dalībvalstu tirgotājiem un tikai 12% - no tirgotājiem, kas atrodas ārpus ES. Nīderlandē, Dānijā un Vācijā, kas ir top 3 valstis interneta pirkumu apjoma ziņā, 70% no darījumiem ir ar vietējiem tirgotājiem.

Līdzīga vietējo un citu valstu izcelsmes pirkumu struktūra ir vērojama arī Baltijas valstīs – Igaunija ir ļoti tuvu vidējam ES rādītājam – 50% no pirkumiem ir no vietējiem preču pārdevējiem, 18% no citām ES dalībvalstīm un 16% no pārējām pasaules valstīm ārpus ES. Lietuvā 37% ir no vietējiem pārdevējiem, bet Latvijā tikai 26%. Līdzīgi kā iepriekš analizētajā statistikā par naudas izlietojumu pirkumiem internetā, arī šajā

aspektā visticamāk, Lietuva un Latvija tuvosies Igaunijas un vidējai Eiropas pirkumu struktūrai un attīstoties interneta veikalu un platformu piedāvājumam arvien vairāk pircēju izvēlēsies iegādāties preces tieši no vietējiem tirgotājiem.

Datu avots: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_EC_IBOS\\$DEFAULTVIEW/default/table](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_EC_IBOS$DEFAULTVIEW/default/table)

Tirgotāju izcelsme interneta pirkumiem, % no pircējiem, kas iegādājušies preces internetā pēdējo 3 mēnešu laikā, ES-27 valstis, 2020.

To noteikti sekmēs arī papildus ierobežojumi preču iegādei no trešajām pasaules valstīm, kas stājas spēkā 2021.gadā un veicinās šobrīd ES aktuālo tendenču attīstību Latvijā – preču iegādi no vietējiem tirgotājiem arī pērkot preces internetā.

Apskatot šos datus kombinācija ar datiem par pirkākajām preču grupām, var secināt, preču tirdzniecībai internetā būs arvien lielāka nozīme un pieprasījums bioekonomikas sektorā ražotajām preču grupām un pakalpojumiem, īpaši tādām preču grupām kā pārtika un dzērieni, ēdienu piegāde, ēdienu gatavošanas komplekti (meal kits), apģērbi, mēbeles, preces mājai un dārzam. Un ņemto vērā patērētāju vēlmi iegādāties preces no vietējiem tirgotājiem, šīs tendences paver plašas iespējas vietējiem uzņēmumiem sekmīgai e-komercijas attīstībai un piedāvājuma paplašināšanai.

Šis raksts sagatavots ar Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.1.1.2. pasākuma "Pēcdoktorantūras pētniecības atbalsts" projekta "Bioekonomikas sektora uzņēmumu digitalizācija konkurētspējas un eksportspējas palielināšanai" atbalstu, vienošanās nr.: 1.1.1.2/VIAA/3/19/553